

Nr 40.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1928 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om anslag till bidrag till anläggning av odlingsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland.

(1:sta avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 47 i första kammaren av herr *Bergqvist m. fl.* och nr 78 i andra kammaren av herr *Lindmark m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte besluta för budgetåret 1928—1929 under nionde huvudtiteln uppföra ett nytt anslag å 100,000 kronor för bidrag till anläggning av odlingsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionerna.

Frågan om statsbidrag till anläggning av odlingsvägar väcktes vid 1918 års riksdag genom i ämnet då framförd motion.

Kolonisationskommittén erkände både behovet och nyttan av statsbidrag för detta ändamål.

I ett av 1925 års kolonisationssakkunniga den 18 november 1926 avgivet utlåtande har hemställts, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att *dels* för budgetåret 1927—1928 höja det under sjätte huvudtiteln uppförda anslaget till anläggning av utfartsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland, nu 225,000 kronor, med ett belopp av 100,000 kronor till 325,000 kronor, i syfte att anslaget måtte få användas jämväl till utlämnande — enligt i tillämpliga delar samma bestämmelser, som gälla för utlämnande av statsbidrag till anläggande av utfartsvägar — av statsbidrag till anläggande av *odlingsvägar* i Norrland, Dalarna och Värmland, *dels ock* medgiva, att anslagets benämning ändrades till »anläggande av utfartsvägar och odlingsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland».

I sin nyssberörda hemställan hava 1925 års kolonisationssakkunniga (herrar Malm, Gabrielsson, von Stockenström, Adler och Mannerfelt) dock icke varit eniga, när tre av de fem omförmälda sakkunniga i särskilda yttranden anförde skiljaktiga meningar. Herr Gabrielsson har för sin del hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att ett anslag av 100,000 kronor uppföres under nionde huvudtiteln att användas för understödjande av odlingsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland. Herrar Adler och Mannerfelt hava, på anförda skäl, ansett, att det föreslagna mindre anslagsbeloppet skulle för själva saken vara av relativt ringa praktisk betydelse och att

med genomförandet av föreliggande förslag om särskilt statsunderstöd till anläggande av odlingsvägar borde anstå.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i utlåtande den 18 december 1926 anfört, att anläggning av odlingsvägar icke vore någon kommunikationsfråga utan måste anses såsom en ren jordbruksangelägenhet, vadan de av riksdagen till anläggning av utfartsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland anvisade medlen icke borde för detta ändamål användas och att ej heller kommande anslag till utfartsvägar borde på något sätt sammankopplas med anslag till odlingsvägar. Mot beviljande av bidrag och lån till anläggning av odlingsvägar ur till avdikningar och odlingar förefintliga anslag och fonder hade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen däremot för sin del icke något att erinra. Tvärtom syntes detta riktigt och ändamålsenligt.

Kolonisationssakkunnigas förenämnda förslag föranledde icke framställning till 1927 års riksdag.

I två vid 1927 års riksdag väckta likalydande motioner, den ena inom första kammaren, nr 86, av herrar O. Bergqvist och C. I. Asplund och den andra inom andra kammaren, nr 157, av herr N. E. Nilsson i Antnäs m. fl. hemställdes emellertid, att riksdagen måtte besluta att dels för budgetåret 1927—1928 höja det under sjätte huvudtiteln uppförda anslaget till anläggning av utfartsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland, nu 225,000 kronor, med ett belopp av 100,000 kronor till 325,000 kronor, i syfte att anslaget måtte få användas jämväl till utlämnande — enligt i tillämpliga delar samma bestämmelser, som gällde för utlämnande av statsbidrag till anläggande av utfartsvägar — av statsbidrag till anläggande av odlingsvägar i Norrland, Dalarna och Värmland, d. v. s. vägar, som sammanbundo nya odlingsmarker med den gamla bygden.

Statsutskottet, till vilket motionerna hänvisades, yttrade i sitt häröver avgivna utlåtande nr 6 punkt 17 följande:

»Utan att underskatta vikten av att nybildningen av jordbruk på allt sätt befrämjas och utan att förneka ifrågavarande odlingsvägars betydelse för uppkomsten av nyodling och bebyggelse, måste dock utskottet ifrågasätta lämpligheten av att ifrågavarande anslag gives en dylik utsträckt användning. Om än inga uttryckliga föreskrifter härutinnan uppställts, får dock nuvarande anslaget till utfartsvägar i huvudsak anses vara avsett att möjliggöra tillkomsten av vägföretag, som närma sig allmän vägs natur, såsom exempelvis en vägförbindelse mellan en by och angränsande landsvägsnät. Genom anslagets användning jämväl för anläggning av odlingsvägar skulle statens understödjande verksamhet komma att utsträckas till ett helt nytt område. Det torde icke kunna förnekas, att förevarande fråga om statsunderstöd för odlingsvägar mindre framstår som ett kommunikationsspörsmål än som en jordbruksangelägenhet, närmast jämförlig med de övriga understödjande åtgärder i form av odlingslån och avdikningsanslag m. m., som redan för närvarande förekomma.

Inom 1925 års kolonisationssakkunniga har ock stor tvekan gjort sig gällande ifråga om lämpligheten att från utfartsvägsanslaget lämna bidrag till odlingsvägar, därvid dessutom framhållits, hurusom andra och viktigare

områden för jordbruksnäringens förkovran och vägväsendets utveckling förefunnes, som hittills helt lämnats utan statens understöd. Även från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — liksom ock från Västerbottens läns hushållningssällskap och landstingens norrlandskommitté — hava rests betänkligheter mot att frågan om bidrag till odlingsvägar sammankopplas med nu förevarande spörsmål om anslag till utfartsvägar. Att under sådana förhållanden nu på enskild motion fatta beslut om ifrågavarande utsträckta användning av anslaget kan utskottet icke finna tillrädligt.»

Vid utskottets utlåtande var emellertid fogad en reservation av tio av statsutskottets ledamöter, avseende att bidrag från utfartsvägaranslaget borde få utgå jämväl till odlingsvägar.

Riksdagen godkände utskottets yttrande och förslag, i vad det berörde nu föreliggande fråga.

Under punkt 11 i sjätte huvudtiteln av årets statsverksproposition har chefen för kommunikationsdepartementet anmält en framställning från länsstyrelsen i Norrbottens län den 29 september 1927 med hemställan om sådan ändring i bestämmelserna rörande nu ifrågavarande anslag, att av anslaget jämväl — åtminstone för Norrbottens del — finge utgå bidrag till sådana odlingsvägar inom bys område, som vore ägnade att i avsevärd mån befordra utflyttning och kolonisation av befintliga större odlingsmarker.

Det huvudsakliga innehållet i skrivelsen har under nämnda punkt återgivits på följande sätt.

Bland de hos länsstyrelsen inneliggande ansökningarna om bidrag av nu ifrågavarande anslag avsåge en icke oväsentlig del vägförslag, som mer eller mindre utpräglat hade karaktären av odlingsvägar. Ofta vore det i sådana fall fråga om med statsbidrag utförda utdikningsföretag av betydande omfattning, vilka emellertid icke kunde utnyttjas i önskvärd utsträckning, förrän hjälplig väg kommit till stånd.

Medel till understödjande av sådana vägföretag kunde emellertid icke erhållas, så länge någon bebyggelse å odlingsområdet icke kommit till stånd. Denna ordning syntes länsstyrelsen föga ändamålsenlig och i viss mån ägnad att hämma utvecklingen i stället för att befordra densamma. Länsstyrelsen ansåge uppenbart, att såväl själva uppodlingen som bebyggandet av ett sådant odlingsområde i väsentlig mån underlättades och förbilligades genom förefintligheten av väg, och anläggningen av sådan borde därför, för att bliva till största möjliga gagn, ske på ett mycket tidigt stadium och helst före det egentliga odlingsarbetets början.

Jämväl de egentliga utfartsvägarna tjänade i övervägande grad jordbruksintresset och kunde sålunda icke i detta avseende principiellt skiljas från odlingsvägarna. Att i avseende å villkoren för statsbidrag ställa odlingsvägarna i en klass för sig eller att skapa en särskild organisationsform för deras understödjande, därtill förefunnes, så vitt länsstyrelsen kunde finna, ingen anledning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i utlåtande till Kungl. Maj:t den 20 oktober 1927 hemställt, att länsstyrelsens i Norrbottens län framställning icke måtte föranleda någon ändring i bestämmelserna rörande anslaget till utfartsvägar, utan att andra åtgärder för understödjande av

anläggning av odlingsvägar måtte bliva vidtagna, på sätt styrelsen framhållit i sitt ovan nämnda utlåtande den 18 december 1926.

Chefen för kommunikationsdepartementet, som härutinnan delade den uppfattning, vilken kommit till uttryck i statsutskottets ovan omförmälda utlåtande, har funnit sig icke kunna tillstyrka länsstyrelsens berörda framställning.

I de nu i ämnet väckta motionerna har det ovanberörda inom 1925 års kolonisationssakkunniga av herr Gabrielsson framförda förslaget om anvisande av ett särskilt anslag för anläggning av odlingsvägar upptagits.

Utskottet.

Frågan om statens medverkan för anläggande i Norrland, Dalarna och Värmland av s. k. odlingsvägar, d. v. s. vägar som sammanbinda nya odlingsmarker med den gamla bygden, är på sätt framgår av den ovan lämnade redogörelsen icke ny. Såväl kolonisationskommittén som 1925 års kolonisationssakkunniga hava vitsordat behovet av statsbidrag i nu förevarande avseende, och vid behandlingen i riksdagen förlidet år av de förenämnda motionerna blev detta behov kraftigt understruket. De skilda meningar, som framkommit, hänföra sig i huvudsak till frågan om sättet för beredande av den ifrågasatta medverkan från statens sida.

Jämväl utskottet hyser den uppfattningen, att å ifrågavarande område torde föreligga ett behov, vars tillgodoseende i viss utsträckning synes böra understödjas av staten. Utskottet anser sig i detta sammanhang böra erinra om det statsbidrag till anläggning av odlingsvägar, som kan utgå i samband med vissa lantmåteriförrättningar. Emellertid håller utskottet härutinnan före, att den statshjälp, varom här kan bliva fråga, icke bör utgå för anläggning av vägar till vissa enstaka mindre odlingslägenheter utan inskränkas till att avse anläggning av vägar till odlingsföretag med förutsättningar att kunna möjliggöra en bebyggelse. Utskottet syftar härvid närmast till sådana i närheten av gammal bygd belägna odlingsmarker, vilkas tagande i anspråk skulle underlätta en naturlig utveckling av den gamla bygden. De kostnader, som härav skulle komma att föranledas, torde med hänsyn till det enkla sätt, på vilket dessa vägar självfallet måste förutsättas bliva utförda, näppeligen kunna stiga till så avsevärda belopp, att några betänkligheter ur statsfinansiell synpunkt torde kunna resas mot en åtgärd i antydd riktning. I mån av vägarnas övergång till utfartsvägar torde statsbidrag till deras istandsättande kunna påräknas från det under sjätte huvudtiteln uppförda anslaget till anläggning av utfartsvägar i Norrland, Dalarna, Värmland och norra delarna av Örebro län. En förutsättning för att kostnaderna i förevarande avseende icke skola stiga till alltför höga belopp synes utskottet vara, att icke heller på själva utfartsvägarna nedläggas större kostnader än som kunna anses oundgängligen påkallade med hänsyn till det ändamål de äro avsedda att fylla.

Utskottet kan emellertid i ärendets nuvarande läge självfallet icke bilda

sig något bestämt omdöme om lämpligaste sättet för beredande av de erforderliga anslagsmedlen, i den mån dessa icke kunna utgå av berörda utfartsvägenslag, liksom icke heller rörande de närmare grunder, efter vilka desamma böra utgå. Utskottet vill därför förorda, att en utredning kommer till stånd rörande den i förevarande motioner upptagna frågan.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 47 och II: 78 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av vad utskottet här ovan anført låta verkställa utredning i vad mån statsbidrag må utgå för anläggning av odlingsvägar i Norrland, Dalarna, Värmland och norra delarna av Örebro län samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 17 april 1928.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 34.
